

ฐานข้อมูล

ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตก

จัดทำโดย

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตก

อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
2. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญานั้นๆ ต่อไป

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมี ผู้ให้คำก่อดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ กันดังนี้

สามารถ จันทร์สุรย์ (๒๕๓๖) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเองโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ แก้ปัญหาการดำเนินวิถีชีวิตในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

กรมวิชาการ (๒๕๓๘) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

รัตนะ บัวสนธิ์ (๒๕๓๕) กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อโลก และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติจารีต ประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขของในส่วนที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

ฉลาดชาย สมิตานนท์ (อ้างอิงถึงในพิสิฐ นาครำไพ. ๒๕๓๗) ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ สติปัญญาอันเกิดจากการเรียนรู้สะสมถ่ายทอดประสบการณ์ที่ยาวนานของผู้คนในท้องถิ่นซึ่งได้ทำหน้าที่ซึ่งนำว่าการจะใช้ชีวิตอย่างยั่งยืนและถาวรกับธรรมชาติรอบตัวนั้นทำอย่างไรซึ่งในที่สุด ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจถูกยกระดับให้หมายถึงอุดมการณ์ของการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย บนพื้นฐานของการไม่เบียดเบียนสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีชีวิต สัตว์ พืช และมนุษย์ด้วยตัวเองตลอดจนสิ่งไม่มีชีวิตรอบข้าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

ประเวศ วะสี (๒๕๓๖) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์หรือความชัดเจนจากชีวิตและสังคมในท้องถิ่นหนึ่งๆ เพราะฉะนั้นจึงมีความสอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มาจากข้างนอก ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ มีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน มีความเป็นบูรณาการสูงทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมและเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง อีกทั้งยังเน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าว่าวัตถุธรรม เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ความสำคัญแก่ประสบการณ์ จึงมีความเคารพผู้อาวุโส ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่า

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น ซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้

แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมายถึงรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้งสติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ในหลายวิชา ดังที่ สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๑) ได้จำแนกไว้รวม ๑๐ สาขา คือ

๑. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่างๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตร เป็นต้น

๒. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึง การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรมอันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

๓. สาขาการแพทย์ไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้

๔. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งอนุรักษ์ การพัฒนา และใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๕. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริการกองทุนและธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน

๖. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม

๗. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม ทศนศิลป์ คีตศิลป์ เป็นต้น

๘. สาขาจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่างๆ ทั้งขององค์กรชุมชน องค์กรทางสังคมอื่นๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดการองค์กรของกลุ่มแม่บ้านระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน เป็นต้น กรณีของการจัดการศึกษาเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการศึกษาเรียนรู้ดี หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิภาพ

๙. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้ง ภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทย และการใช้ภาษา ตลอดทั้งด้านวรรณกรรมทุกประเภท

๑๐. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม เช่น การถ่ายทอดหลักศาสนา การบวชป่า การประยุกต์ ประเพณี บุญประเพณีข้าว เป็นต้น

ฐานข้อมูลเกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลเกี่ยวกับศาสนสถาน

ลำดับ ที่	ชื่อ	หมู่ที่	ชื่อเจ้าอาวาส (ปัจจุบัน)	จำนวน พระสงฆ์	จำนวน สามเณร
๑	วัดถ้ำตลอด	๔	ยังไม่มีเจ้าอาวาส	๔	-
๒	วัดน้ำตก	๕	พระไพโรจน์ อตุโล	๔	๑

ประวัติวัดถ้ำตลอด

วัดถ้ำตลอดตั้งอยู่ ณ บ้านถ้ำตลอด หมู่ที่ ๔ ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ตั้งวัดเดิมเป็นพื้นที่ของตาลิง มีเอกสารสิทธิ์เป็น สค.๑ ต่อมาตาลิงขายให้ตาค้าย และตาดิซึ่งเป็นลูกเขยของตาค้ายและเป็นน้องชายของตาลิงได้ขอที่จากตาค้ายเพื่อนำมาสร้างวัด ตาค้ายได้ให้ที่มา ๖ ไร่ โดยมี พระอาจารย์ฉลาดซึ่งเป็นเจ้าคณะอำเภอในขณะนั้น ได้เป็นผู้มาบุกเบิกก่อตั้งเป็นสำนักสงฆ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๕

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ นายเกษม เจริญพานิชย์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในสมัยนั้นได้ดำเนินการเปลี่ยนจาก สค.๑ เป็นโฉนด จำนวน ๖ ไร่

ปี ๒๕๓๖ ได้ยกฐานะเป็นวัดถ้ำตลอด โดยมีพระครูภาวนาภิรมย์เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก และเป็นต่อเนื่องจนมรณภาพในปี พ.ศ.๒๕๖๑ ในปัจจุบันยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งเจ้าอาวาสองค์ใหม่

ประวัติวัดน้ำตก

วัดน้ำตกเป็นวัดเก่าแก่มากที่สุดแห่งหนึ่งในชุมชนโบราณบ้านน้ำตกแห่งนี้ ซึ่งวัดน้ำตกตั้งอยู่ เลขที่ ๒๖ หมู่ที่ ๕ บ้านโนไร่ ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ มหานิกาย มีเนื้อที่วัดตามหลักฐานในโฉนดที่ดิน เลขที่ ๗๐๓๐๕ มีเนื้อที่ดิน ๗ไร่ ๓ งาน ๓๘ ตารางวา ทั้ง ๔ ทิศจดคูน้ำ และสาธารณณะและมีเนื้อที่ธรณีสงฆ์จำนวน ๑ แปลง โฉนดที่ดิน เลขที่ ๗๐๓๐๔ มีเนื้อที่ดิน ๓๐ไร่ ๓ งาน ๙๕ ตารางวา ซึ่งมีที่ตั้งห่างจากที่ว่าการอำเภอทุ่งสงประมาณ ๔๐ กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ประมาณ ๙๐ กิโลเมตรเศษ

วัดน้ำตกตั้งอยู่บริเวณที่เคยเป็นชุมชนโบราณ จากการสำรวจของนักโบราณคดีพบหม้อสามขาในเทือกเขาเดียวกันซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลกันนักและยังพบพระพุทธรูปโบราณที่ถ้าแห่งหนึ่งอยู่ใกล้กับวัดน้ำตก ซึ่งพระพุทธรูปองค์นี้เหลือแต่ศีรษะมีคนนำมาจากถ้ำนำมาไว้ที่อุโบสถวัดน้ำตกเรียบร้อยแล้ว

สภาพพื้นที่ๆ ตั้งของวัดน้ำตกโดยทั่วไปในอดีตและปัจจุบัน วัดตั้งอยู่ใกล้ชุมชนโบราณ ซึ่งอยู่ติดกับแม่น้ำคลองปาง ดินเขตระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราชกับจังหวัดตรัง ซึ่งแม่น้ำคลองปางสายนี้ไหลออกไปยังแม่น้ำจังหวัดตรัง จากหลักฐานต่างๆ จนมาถึงปัจจุบันนี้ยังคงเหลือร่องรอยและหลักฐานในการตั้งชุมชนโบราณ ซึ่งเป็นชุมชนขนาดปานกลางอย่างชัดเจน มีการปลูกทุเรียนบ้านเกือบตลอดแนวที่ชุมชนโบราณตั้งอยู่ ซึ่งปัจจุบันสวนทุเรียนประมาณ ๔๐๐ - ๖๐๐ ปียังปรากฏให้เห็น และยังมีชิ้นส่วนของพระพุทธรูปที่เป็นวัตถุโบราณ

ที่หลงเหลืออยู่บ้าง ได้ย้ายไปที่วัดถ้ำพระพุทธรูป อ.รัชฎา จ.ตรัง เนื่องมาจากในขณะนั้นวัดน้ำตกได้ร้างไปช่วงหนึ่ง ตามหลักฐานต่างๆ ที่ได้ที่ปรากฏแสดงให้เห็นว่า วัดน้ำตกเป็นวัดโบราณและเป็นวัดสำคัญเป็นศูนย์กลางของชุมชนแห่งนี้มาตลอดระยะเวลายาวนานนับหลายร้อยปีที่ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่ สำหรับสิ่งก่อสร้างอาคารเสนาสนะประกอบไปด้วย

๑.อุโบสถวัดน้ำตกสร้างขึ้นเมื่อ ๒๕๑๓ ซึ่งพระครูสุญาณมงคล (แจ้ ทองน้ำแก้ว) ร่วมกับชุมชนเป็นผู้สร้าง มีขนาด กว้าง ๒๐ เมตร ยาว ๔๐ เมตรเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก

๒.ศาลาการเปรียญ กว้าง ๑๐เมตร ยาว ๓๐ เมตร สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กทรงไทยชั้นเดียว และยังมีโรงครัว กุฏิเจ้าอาวาส และยังมีปูชนียวัตถุประกอบด้วยพระประธาน และเจดีย์ๆ นั้น พลตรีวัชชัย รักอาชีพ ผู้ทรงคุณวุฒิกองทัพภาคที่๓ได้สร้างถวายให้กับวัดน้ำตกเมื่อ พ.ศ.๒๕๔๖

ลำดับเจ้าอาวาส

- ๑) พระสุต (ไม่ปรากฏ พ.ศ.)
- ๒) พระเดช (พ.ศ. ๒๔๖๔ - ๒๔๖๖)
- ๓) พระครูท (ไม่ปรากฏ พ.ศ.)
- ๔) พระเข็ม (ไม่ปรากฏ พ.ศ.)
- ๕) พระยก สุนติโก (พ.ศ. ๒๕๑๙-๒๕๒๑)
- ๖) พระครูสุญาณมงคล (พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๔๘)
- ๗) พระประมาณ ฐิตปุณฺโญ รักษาการแทนเจ้าอาวาส (พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๐)
- ๘) พระปลัดวิสุทธีวงศ์ ยติโก (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕)
- ๙) พระสมพร สุภโท (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)
- ๑๐) พระเอกถักษณ์ วรรณโม รักษาการแทนเจ้าอาวาส (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๐)
- ๑๑) พระไพโรจน์อตุโล (พ.ศ. ๒๕๕๖๐ - ปัจจุบัน)

ข้อมูลปฏิทินกิจกรรมประจำปี วันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และกิจกรรมด้านวัฒนธรรม

วัน/เดือน/ปี ที่จัดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม/ งานประเพณี	สถานที่จัดกิจกรรม	รายละเอียดกิจกรรม	บุคคล/หน่วยงาน ที่รับผิดชอบ	หมายเหตุ
๑ ม.ค.	งานทำบุญขึ้นปีใหม่	วัดต่างๆในพื้นที่ตำบล	เลี้ยงพระ ฟังธรรม ทำบุญ ตักบาตร ข้าวสาร อาหารแห้ง	อบต.น้ำตก กำนัน และ คณะกรรมการหมู่บ้าน	
มี.ค	วันมาฆบูชา	วัดต่างๆในพื้นที่ตำบล	ทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม บำเพ็ญ ประโยชน์ เวียนเทียน	อบต.น้ำตก กำนัน และ คณะกรรมการหมู่บ้าน/ ประชาชน	
๑๓ - ๑๖ เม.ย.	ประเพณีสงกรานต์	วัดต่างๆในพื้นที่ตำบล	รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ ทำบุญตักบาตรเทโว พิธีสงฆ์	วัด/ชุมชน/ประชาชน	
มิ.ย.	ประเพณีวิสาขบูชา	วัดต่างๆในพื้นที่ตำบล	ทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม บำเพ็ญประโยชน์ เวียนเทียน	อบต.น้ำตก กำนัน และ คณะกรรมการหมู่บ้าน/ ประชาชน	
ก.ค.	ประเพณีอาสาหุบเขา, ประเพณีวันเข้าพรรษา	วัดต่างๆในพื้นที่ตำบล	ทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม บำเพ็ญ ประโยชน์ เวียนเทียน	อบต.น้ำตก กำนัน และ คณะกรรมการหมู่บ้าน/ ประชาชน	
๑๒ ส.ค.	วันแม่แห่งชาติ	อบต.น้ำตก/อำเภอ	จัดกิจกรรมเฉลิมพระชนมพรรษา และร่วมพิธี ณ ที่ว่า การอำเภอ	อบต.น้ำตก	
ต.ค.	ประเพณีออกพรรษา	วัดต่างๆในพื้นที่ตำบล	ทำบุญตักบาตร ปฏิบัติธรรม ฟังธรรม บำเพ็ญประโยชน์	อบต.น้ำตก กำนัน และ คณะกรรมการหมู่บ้าน/ ประชาชน	
๕ ธ.ค.	วันพ่อแห่งชาติ	อบต.น้ำตก/อำเภอ	จัดกิจกรรมเฉลิมพระชนมพรรษา และร่วมพิธี ณ ที่ว่า การอำเภอ	อบต.น้ำตก	

ข้อมูลด้าน ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับ ที่	ประเพณี / วัฒนธรรม	ประวัติความเป็นมา	ระยะเวลา	สถานที่
๑	วันมาฆบูชา	มาฆบูชา เป็นวันสำคัญของพระพุทธศาสนาวันหนึ่ง ซึ่งเป็นที่ รู้กันว่า เป็นวันเกิดพระธรรม ถือว่าเป็นวันที่ พระพุทธเจ้า ได้ประกาศ หลักธรรม คำสั่งสอนของพระองค์ เพื่อให้พระ อรหันต์ทั้งหลาย ที่มาประชุมกันในวันนั้น นำไปเผยแผ่ วันมาฆบูชา เป็นวันบูชาพิเศษ	ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓	วัดใน พื้นที่
๒	ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ	ประเพณีการแห่ผ้าผืนยาวขึ้นห่มองค์พระบรมธาตุเจดีย์ วัด พระมหาธาตุวรวิหารของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็น ประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวนครศรีธรรมราชและจังหวัด ใกล้เคียงถือปฏิบัติสืบต่อกันมาหลายชั่วคน ด้วยความเชื่อ ที่ว่า การห่มผ้ารอบองค์พระบรมธาตุ เปรียบกับได้การบูชา องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีชาวนครศรีธรรมราชจะ ร่วมกันบริจาคเงินทองเพื่อซื้อผ้ามาเย็บเป็นผ้าผืนยาวเพื่อห่ม องค์พระบรมธาตุเจดีย์ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกันของชาวนครศรีธรรมราชที่มีต่อพระบรมธาตุเจดีย์ที่ เป็นศูนย์กลางยึดเหนี่ยวจิตใจ	จัดขึ้นปีละ ๒ ครั้ง คือ วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๓ ซึ่งตรงกับวัน มาฆบูชา และวัน ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ หรือวันวิสาขบูชา	วัดใน พื้นที่
๓	วันวิสาขบูชา	วันวิสาขบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า ๓ ประการ คือ เป็นวันประสูติ ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า และ ปรินิพพาน	ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖	วัดใน พื้นที่
๔	วันอาสาฬหบูชา	วันอาสาฬหบูชา หมายถึง การบูชาในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ วันอาสาฬหบูชาเป็นวันที่พระพุทธเจ้าได้ทรง ประกาศพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก โดยการแสดงปฐม เทศนา โปรดพระปัญจวัคคีย์ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน จน พระอัญญาโกณฑัญญะได้บรรลุธรรมและขอบวชเป็น พระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา จึงถือว่าวันนี้เป็นวันแรก ที่มีพระสงฆ์เกิดขึ้นครบองค์พระรัตนตรัย	ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘	วัดใน พื้นที่

๖	ประเพณีตักบาตรเทโว	ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ซึ่งตรงกับช่วงสิ้นสุดการอยู่จำพรรษาเป็นเวลา ๓ เดือนของภิกษุสงฆ์ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้พอดี ในทุกๆ ปี พุทธศาสนิกชนทั้งหลายจะถือเอาวันนี้เป็นวันสำคัญ จะร่วมกันทำบุญตักบาตรโดยจัดพิธีเป็นพิเศษกว่าการทำบุญตักบาตรทั่วไป เรียกการตักบาตรครั้งนี้ว่า ตักบาตรเทโว หรือการถวายบาตรพระภิกษุเนื่องในโอกาสวันคล้ายวันที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และเป็นการทำบุญทำกุศลอุทิศให้แก่บรรพบุรุษ บิดามารดา ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว เจ้ากรรมนายเวรและเพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตนเองและครอบครัวหลังวันออกพรรษา ๑ วัน คือ แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ จะมีการ "ตักบาตรเทโว" หรือชื่อเต็มตามคำพระว่า "เทโวโรหณะ" แปลว่า การหยั่งลงจากเทวโลก โดยสามารถเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ตักบาตรดาวดึงส์"	แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑	วัดในพื้นที่
๗	ประเพณีสารทเดือนสิบ	ประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นงานบุญประเพณีของคนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราช ที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อ ซึ่งมาจากทางศาสนาพราหมณ์ โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเข้ามาในภายหลัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติที่ล่วงลับ ซึ่งเชื่อว่าจะได้รับการปล่อยตัวมาจากภูมินรกที่ตนต้องจองจำอยู่ เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยก่อไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะเริ่มปล่อยตัวจากภูมินรกในทุกวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ หมายังโลกมนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ในการมาขอส่วนบุญจากลูกหลานญาติพี่น้องที่ได้เตรียมการอุทิศไว้ให้ เป็นการแสดงความกตัญญูทวดเวทีต่อผู้ล่วงลับ หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังภูมินรก ในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ช่วงระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรมของประเพณีสารทเดือนสิบ จะมีขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ ถึง วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ของทุกปี แต่สำหรับวันที่ชาวใต้มักจะนิยมทำบุญกันมากคือ วันแรม ๑๓ ถึง ๑๕ ค่ำ ประเพณีวันสารทเดือนสิบ โดยในส่วนใหญ่แล้วจะตรงกับเดือนกันยายน	แรม ๑ ค่ำ ถึง วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐	วัดในพื้นที่

๘	ประเพณีลอยกระทง	ประเพณีลอยกระทงเป็นประเพณีโบราณของไทย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าทำกันมาตั้งแต่เมื่อไร เท่าที่ปรากฏกล่าวได้ว่ามีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสันนิษฐานว่า เดิมทีเดิยวเห็นจะเป็นพิธีของพราหมณ์กระทำเพื่อบูชาพระผู้เป็นเจ้าของทั้งสามคือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ต่อมาได้ถือตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีการชักโคมเพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุพระจุฬามณีในชั้นดาวดึงส์ และลอยโคมเพื่อบูชารอยพระพุทธรบาท ซึ่งประดิษฐาน ณ หาดทรายแม่น้ำน่านมทา	ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒	วัดในพื้นที่
๙	ประเพณีชักพระ	วันออกพรรษา แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ชาวบ้านกับวัดจะร่วมกัน จัดให้มีการชักพระ โดยสมมุติได้ไปต้อนรับพระพุทธเจ้าเสด็จกลับจากดาวดึงส์ ประทับ บุษบกแห่เป็นขบวนไปยังสถานที่ต่างๆ วัดใดจะชักพระบกหรือชักพระน้ำ ขึ้นอยู่กับความสะดวกของท้องถิ่น	แรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑	วัดในพื้นที่

ข้อมูลผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน
ตำบลน้ำตก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	วัน เดือน ปีเกิด	บ้านเลขที่	หมู่ที่	ความรู้ ความสามารถ
๑	นางลาภ สองสี	๑๑ ธ.ค. ๒๔๙๔	๔	๑	รำมโนราห์
๒	นางสุวารี ใจกระจ่าง		๒๗/๒	๑	รำมโนราห์
๓	นางอารณ์ หาความสุข	๓ พ.ค. ๒๔๙๓	๔๘	๑	รำมโนราห์
๔	นางลำไย ไพฑูรย์	๑๓ มี.ค. ๒๔๘๙	๔๑	๑	หมอตำแย
๕	นายสมพงษ์ บุญพิทักษ์	๑๔ พ.ค. ๒๔๘๗	๓๔	๑	ช่างไม้
๖	นายภิญโญ รอดวงษ์		๑๐๗	๑	ช่างไม้
๗	นายลาภ ชูบุญศรี	๒๓ ก.พ. ๒๔๗๙	๒๗/๓	๑	การเพาะปลูก
๘	นายล่อง โพธิ์ดำ	๑ ม.ค. ๒๔๘๒	๔/๑	๑	การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช
๙	นายไสว พรหมแก้ว	๑ ม.ค. ๒๔๘๘	๔๒	๑	การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช
๑๐	นายเนื่อม ชุมวงศ์	๑ ม.ค. ๒๔๗๘	๖๒	๒	หมอพื้นบ้าน
๑๑	นายแสง เกิดความสุข	๑๕ พ.ค. ๒๔๘๐	๓/๑	๓	หมอดู
๑๒	นายริน สมหมาย	๑๒ พ.ย. ๒๔๙๖	๕๒	๓	พิธีทางศาสนา ตั้งศาลพระภูมิ
๑๓	นายสุวิทย์ แข็งการณ		๒๕	๓	ช่างไม้
๑๔	นายบุญให้ อินทร์อักษร	๒๓ เม.ย. ๒๔๘๕	๒	๓	การจักสาน ทำไม้กวาดดอกหญ้า
๑๕	นางนวน ใจกระจ่าง	๑๗ ส.ค. ๒๔๖๘		๔	การจักสาน อาหารพื้นบ้าน
๑๖	นางเขียว ราชรงค์	๔ ก.ค. ๒๔๘๘	๖	๔	ศิลปะพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก
๑๗	นางจำเนียร โลกวิจิตร	๑๑ เม.ย. ๒๔๙๕	๕๙	๔	การจักสาน อาหารพื้นบ้าน
๑๘	นายจวน ศรีทอง	๒๔๙๖	๓๓	๔	แพทย์แผนไทย
๑๙	นายประยงค์ ทองน้ำแก้ว		๙๕	๔	พิธีทางศาสนา
๒๐	นายจ่าง แก้วศรีสุข	๒ มิ.ย. ๒๔๘๔	๑๓	๔	พิธีกรรม ประเพณี
๒๑	นายจบ ศรีทอง	๑ ม.ค. ๒๔๘๙	๗	๔	พิธีกรรม ประเพณี
๒๒	นายจบ สุวรรณคีรี	๑ ก.ค. ๒๔๘๖	๑๘	๔	พิธีกรรม ประเพณี
๒๓	นายบุญเลิศ พันธุ์สนิท		๖๗	๔	สมุนไพร การหาของป่า
๒๔	นายลภ สมมิตร	๒๔๘๑	๒๙	๕	นาถแผนไทย
๒๕	นายวิโรจน์ จันทร์เสถียร	๙ ส.ค. ๒๔๙๐	๙	๕	ดนตรีพื้นบ้าน
๒๖	นายสมศักดิ์ ภัคดี		๓	๕	ช่างก่อสร้าง
๒๗	นายเสวียน คล้ายวิเศษ	๒๔๙๗	๑๒	๕	งานศิลปะ งานฝีมือ
๒๘	นายสมพงษ์ สมหมาย	๑๔ มี.ค. ๒๔๙๑	๒๗	๕	หมอพื้นบ้าน สมุนไพร
๒๙	นายสนิท รอดวงษ์	๓ ก.พ. ๒๕๐๑	๒๒	๖	นาถแผนไทย
๓๐	นายวิเชียร ทองน้ำแก้ว		๑๒/๒	๖	การบริหารจัดการกลุ่ม
๓๑	นางนิตยา นวลศรีทอง	๗ มี.ค. ๒๕๐๖	๑/๔	๖	การบริหารจัดการกลุ่ม

๓๒	นายไมตรี ยองเข		๑๖	๖	การขยายพันธุ์พืช
๓๓	นางหนูเวียน เคียรวงศ์	๒๔๙๓	๒๑	๖	การทำไม้กวาดดอกหญ้า